

KAPİTALİZM HÜRRİYETİ NASIL ETKİLER?

Özel mülkiyet pek çok açıdan devletin özel biçimidir. Sahip olan kişi "sahip olduğu" alan dahilinde neler olduğunu belirler, ve bu nedenle de bunun üzerinde bir iktidar tekeline sahiptir. İktidar, bir kimse tarafından kendisi üzerinde uygulandığı zaman bir özgürlük kaynağıdır, ancak kapitalizmde baskıcı otoritenin kaynağıdır. Bob Black'in **The Abolition of Work**'da belirttiği üzere:

"Totaliterlik karşısında ağlaşan liberaller ve muhafazakarlar ve Liberterler sahtekar ve ikiyüzlüdürler ... Bir hapisane veya manastırda bulacağınız bu tip bir hiyerarşiyi bir büroda veya bir fabrikada da görürsünüz. ... İşçi part-time bir köledir. Ne zaman geleceğini, ne zaman gideceğini ve arada geçen bu sürede ne yapacağını patron söyler. Ne kadar ve ne hızla çalışacağını size o söyler. Denetimini alaya alıcı aşırılıklara kadar genişletmekte özgürdür; isterse giydiğiniz elbiseleri veya ne sıklıkla lavaboya gideceğinizi düzenleyebilir. Birkaç istisna haricinde, herhangi bir nedenle veya hiçbir sebep yokken sizi işten atabilir. Gammazlar ve denetmenler sayesinde sizin hakkınızda casusluk yaptırır, her çalışan hakkında bir dosya tutar. Karşılık vermeye 'itaatsizlik' denir, sanki işçi haylaz bir çocukmuş gibi; ve sadece işten atılmanıza neden olmakla kalmaz, işsizlik ödentisi almaktan da sizi mahrum bırakır. ... Bahsettiğim bu alçaltıcı tahakküm sistemi, onyıllardır kadınların çoğunluğunun ve erkeklerin ise büyük bir çoğunluğunun, yaşamlarının büyük bir kısmında uyanık oldukları sürenin yarısından fazlasında hüküm sürer. Belli amaçlara yönelik olarak sistemimizi demokrasi veya kapitalizm veya --daha da iyisi-- endüstriyalizm olarak adlandırmak pek yanıltıcı olmaz, ancak bunun gerçek adları fabrika faşizmi ve büro oligarşisidir. Bu insanlara 'özgür' diyen birisi yalan söylüyordur veya aptaldır."

Bir şirketin aksine demokratik devlet, yönetici seçkinlerin "kendi başlarına bırakıldıklarında" iktidarlarının zevkini çıkarmalarını kısıtlayacak şekillerde davranabilen yurttaşlar tarafından etkilenebilir. Sonuçta zenginler, devletin demokratik yönlerinden ve iktidarlarına karşı potansiyel birer tehdit olan sıradan yurttaştan nefret ederler. Bu "sorun"a Alexis de Tocqueville tarafından 19'uncu yüzyıl Amerika'sında değinilmişti:

"Topluluğun zengin üyelerinin ülkemizin demokratik kurumlarına karşı gönülden bir nefret beslemelerini anlamak kolaydır. Halk şimdi onların küçümsemelerinin ve korkularının nesnesidir."

Ne bu korkular ne de demokratik düşünceleri küçümseme değişmemiştir. Bir ABD Şirket Yöneticisi'nden alıntılarsak, "bir kişi, bir oy nihayetinde bildiğimiz demokrasinin çökmesine yol açacaktır." (L. Silk ve D. Vogel, **Ethics and Profits: The Crisis of Confidence in American Business**, s. 189f)

Demokrasinin bu küçümsemişi, kapitalizmin devlet **karşıtı** olduğu anlamına gelmez. Hiç alakası yok. Daha önce değinildiği üzere kapitalistler devlete bağımlıydılar. Bunun sebebi, "(klasik) Liberalizmin kuramsal olarak sosyalizmsiz bir anarşi olmasıdır, ve bu nedenle sadece bir yalan olmasıdır, çünkü eşitlik olmaksızın özgürlük mümkün değildir. ... Liberallerin devlete yönelttiği eleştiriler, yalnızca onu bazı işlevlerinden yoksun kılmak ve kendi aralarında ona karşı mücadele etmeye çağırılmalarından

oluşur, ancak onun özü olan baskıcı işlevlerine saldıramazlar: çünkü jandarma olmadan mülk sahibi var olamaz." (Errico Malatesta, **Anarchy**, s. 46)

Kapitalistler, **kendi** çıkarları doğrultusunda hareket ettiği ve **kendi** otorite ve iktidarlarını desteklediği zaman, devleti göreve çağırırlar ve desteklerler. Devlet ile sermaye arasındaki "çatışma", iki gangsterin hırsızlık hasılatı üzerindeki kavgasına benzer: ganimet için ve çetede kimin daha fazla gücü olduğu konusunda kavga ederler, ancak "mülk"lerini çaldıkları kişiden korumak için birbirlerine ihtiyaçları vardır.

Özel mülkiyetin devletçi doğası, laissez-faire kapitalizmini temsil eden "Liberter" (örn. minarkist, veya "klasik" liberal") eserlerde görülebilir:

*"(Eğer) bir kimse, ele geçirilmesi Lockeci ([haklarına] tecavüz etmeme) şartını ihlal etmemişse ve etmeyen bir toprak üzerinde özel [mülkiyette olan] bir kasaba kurarsa; [kasaba] sahibinin belirlediği karar usulleriyle kendilerine [hak] tanınmadığı müddetçe, oraya yerleşmeyi tercih edenlerin veya ileride orada yaşamaya devam edeceklerin kasabanın nasıl yönetileceği üzerinde hiçbir **hakları** olmaz."* (Robert Nozick, **Anarchy, State and Utopia**, s. 270)

Bu gönüllü feodalizmden başka birşey değildir. Ve, gerçekten de böyleydi. Böylesi kasabalar [küçük şehirler], en tanınmışları olan ABD tarihindeki rezil şirket kasabaları vardı. Howard Zine Colorado maden alanlarındaki böylesi "özel kasabalar"ın koşullarını şöyle özetliyor:

"Her maden kampı, şirketin bir lord veya efendi olarak davrandığı bir feodal idareydi. Her kampın şirketçe parası ödenen bir yasa uygulayıcısı, bir polisi müdürü vardı. 'Yasalar' şirketin [saptadığı] kurallarıydı. Geceleri sokağa çıkma yasağı konuyor, 'şüpheli' yabancıların evleri ziyaret etmesine izin verilmiyor, şirket mağazası kampta satılan mallar üstünde tekele sahipti. Doktor şirketin doktoruydu, okul öğretmenleri şirket tarafından kiralanıyordu ... Colorado'da siyasi güç ekonomik güce sahip olanların ellerindeydi. Bu, Colorado Petrol & Demir'in ve diğer maden işletmecilerinin gerçekte hakim oldukları anlamına geliyordu ... Şirket görevlileri seçim yargıçları olarak atanıyorlardı. Şirket-emrindeki müfettişler ve yargıçlar yaralanan çalışanların tazminatlarını edinmelerini engelliyordu." (**The Colorado Coal Strike, 1913-14**, s. 9-11)

Hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, işçiler bu tiranlığa karşı ayaklandıklarında, evlerinden atıldılar ve özel yasa uygulayıcı ajanlar grevcileri bastırmakta fazlasıyla etkindiler: *"Grevin sonunda, ölen ve yaralananların çoğunluğu madenciler ve onların ailelerindendi."* Kısa zaman içinde grev, grevciler ve onları destekleyenler ile şirket[in kiraladığı] katiller arasındaki bir savaşa dönüştü. İronik bir şekilde, "düzeni yeniden tesis etmek" üzere Ulusal Muhafızlar gönderildiği zaman, *"grevin ilk beş haftası boyunca özel gardiyanların [karşısında] terör saltanatı dedikleri [uygulamayla] karşı karşıya kalmış olan madenciler, ... [umutla] onların (gelişlerini) bekliyorlardı."* Onlar, *"valinin bu birlikleri maden işletmecilerin baskısıyla gönderdiklerini bilmiyorlardı."* Aslında, bu milislerin masraflarını karşılayacak eyalet kaynağı ödünç verenler bankalar ve şirketlerdi. 29 Nisan 1914 rezil Ludlow Katliamı'nda kadınları ve çocukları katledenler, eyalet milisi üniforması giymiş şirket [tarafından kiralanmış] katillerdi. (**Op. Cit.**, s. 22, s. 25, s. 35)

New York Times ciddi ciddi *"milislerin kanun gibi kişisel olmadığını ve tarafsız olduğunu"* başyazısında yazıyordu. Katliamın ardından kamuoyu görüşünü değiştirmek üzere şirket bizzat (Birleşik Devletler'de halkla ilişkilerin babası" [olan])

Ivy Lee'yi kiralamıştı. Bunun sonucunda, Lee "*Endüstriyel Özgürlük İçin Colorado'daki Mücadeleye İlişkin Gerçekler*" adıyla bir dizi broşür çıkardı. Şirketin başkanı (Rockefeller) grevcileri bastırmasını, işçilerin özgürlüğüne, "*işçilerin çalışma haklarını savunmaya*" yönelik bir hamle olarak resmediyordu. (Zinn'in alıntısı, **Op. Cit.**, s. 51 ve s. 50). Aynen kapitalizmin hürriyetin cisimleşmesi [olması] gibi!

Tabii ki, "piyasa güçleri"nin en liberal sahiplerin en başarılılar olmasına yol açacağı söylenebilir, ancak iyi bir efendi hala efendidir. Tolstoy'un sözlerini kullanırsak, "*liberal kapitalist nazik bir eşek sahibine benzer. O eşek için her şeyi yapacaktır --ona bakacak, onu besleyecek, onu yıkayacaktır. Sırtından inmek haricindeki her şeyi [yapar].*" Ve Bob Black'in yazdığı gibi, "*Bazı insanlar emirleri verir ve diğerleri bunlara uyar: hizmetkarlığın özü budur. ... (Ö)zgürlük, efendiyi değiştirme hakkından daha fazlasıdır.*" (**The Libertarian Conservative**). Efendileri değiştirme "hakkı"nın "özgürlük"ün temeli olduğunu söyleyen bu kapitalizm destekçileri, kapitalist "hürriyet" kavramının iddianemesini dile getiriyorlardır.

B.4.1 KAPİTALİZM ÖZGÜRLÜĞE Mİ DAYANIR?

Anarşistlere göre, özgürlük hem "*-den özgürlük*" hem de "*için özgürlük*" demektir. "*-Den özgürlük*" tahakküme, sömürüye, zorba otoriteye, baskıya ve diğer aşağılama ve alaya alma biçimlerine maruz kalmamayı vurgular. "*İçin özgürlük*" ise, --diğerlerinin azami özgürlükleriyle en olası şekilde uyumlu olarak-- bir kimsenin yetilerini, yeteneklerini ve potansiyellerini ifade edebilmesi ve geliştirebilmesi demektir. Her iki özgürlük çeşidi de özyönetim, sorumluluk, ve bağımsızlık gereksinimini ima eder; ki bu esasen insanların yaşamlarını etkileyen kararlar üzerinde söz söylemesi anlamına gelir. Ve bireyler toplumsal bir boşluk içinde var olmadıkları için, bu, --bireylerin beraberce kurdukları birliklerin (örn. topluluklar, iş grupları, sosyal gruplar), grubun aldığı kararlara bireyin katılmasına izin verilen bir tarzda olmasıyla-- özgürlüğün kolektif bir yanının olması **gerektiği** anlamına gelir. Bu nedenle, anarşistler için özgürlük, ilgili insanların yüz yüze tartışması ve meseleler üzerinde oy kullanması anlamına gelen katılımcı demokrasiyi gerektirir.

Özgürlüğün bu koşulları kapitalist sistemde karşılanıyor mu? Tabii ki hayır. "Demokrasi" hakkındaki bütün retoriğe rağmen, "ileri" kapitalist devletlerin çoğu yalnızca suni bir şekilde demokratiktir --ve bunun sebebi ise, yurttaşların çoğunluğunun uyanık oldukları zamanın yarısını, yaşamlarını derinden etkileyen önemli ekonomik kararlarda seslerinin çıkmasına olanak tanımayan ve [kendilerini] bağımsız düşünmeye aykırı koşullar altında çalışmaya zorlayan kapitalist diktatörlerin (patronların) etkisi altında geçiren çalışan insanlar olmalarıdır. Eğer en temel özgürlük, yani bir kimsenin kendisi adına düşünme özgürlüğü elinden alınırsa, o zaman özgürlüğün bizzat kendisi elinden alınmıştır.

Kapitalist işyeri tamamen anti-demokratiktir. Aslında Noam Chomsky'nin dikkat çektiği üzere, tipik bir şirket hiyerarşisindeki baskıcı otorite ilişkileri, eğer siyasi sistemden bahsediyor olsaydık faşist ve totaliter olarak adlandırılırdı. Onun sözleriyle:

"*Şirketlere ilişkin bireysel olan hiçbir şey yoktur. Bunlar, nitelik olarak hiç de bireyselci olmayan, esasen totaliter holding kurumlardır. İnsan toplumunda şirketler kadar katı bir hiyerarşik ve yukarıdan aşağıya denetimin olduğu pek az kurum vardır. 'Beni*

ezmeyin' yoktur orada. Sürekli ezilmektesinizdir." (**Keeping the Rabble in Line**, s. 280)

Kapitalizm, "özgürlük üzerinde kurulmanın" çok uzağında, aslında özgürlüğü tahrip eder. Bu bağlamda, Sears'ın Baş Yöneticisi olan Robert E. Wood açık konuşmaktadır: "(s)erbest teşebbüs sisteminin avantajlarını vurguluyoruz, totaliter devlet hakkında dert yanıyoruz, ancak ... endüstride, özellikle de büyük endüstride neredeyse totaliter bir sistem yarattık." (Allan Engler'in alıntısı, **Apostles of Greed**, s. 68)

Veya, Chomsky'nin ifade ettiği üzere, kapitalizmin destekçileri, "*idarenin ve sahibin denetimi de dahil olmak üzere, tahakküm ve denetimden özgür olmanız gerektiği temel doktrinini*" anlamaz (14 Şubat 1992, **Pozner/Donahue**).

Şirket otoriterliğinde, ortalama bir yurttaşın sahip olmasının en çok arzuladığı varsayılan nitelikler, etkinlik, uygunluk, duygusal kopuş, duyarsızlık ve sorgulamaksızın otoriteye itaat etmektir --şirket hiyerarşisi içinde insanların şirket çalışanı olarak hayatta kalmasını ve hatta ilerlemesini sağlayan özellikler. Ve tabii ki "ortalama olmayan" yurttaşlar --yani patronlar, yöneticiler, idareciler vb.-- için, [aralarında] en önemlisinin diğerlerine hakim olma yetisi ve iradesi olduğu **otoriter** nitelikler gereklidir.

Ancak tüm bu efendi/köle nitelikleri, yurttaşların esneklik, yaratıcılık, duyarlılık, anlayış, duysusal samimiyet, doğrudanlık, sıcaklık, ara bulma, iletişim kurma, müzakere etme, bütünleştirme ve işbirliği yapma yetileri gibi niteliklere sahip olmasını gerektiren gerçek demokrasinin (yani katılımcı/liberter [demokrasinin]) işleyişine aykırıdır. Bu nedenle kapitalizm yalnızca demokratik **olmamakla** [*ing. undemocratic*] kalmaz, aynı zamanda demokrasi **karşıtıdır** [*ing. anti-democratic*], çünkü gerçek demokrasiyi (ve böylece liberter bir toplumu) imkansız kılan niteliklerin gelişimini desteklemektedir.

Pek çok kapitalist müdafiler kapitalist otorite yapılarının "gönüllü" olduğunu, ve bu nedenle bir şekilde bireyselliğin ve toplumsal özgürlüğün reddi demek olmadığını göstermeye çalışmıştır. (Önde gelen kapitalist serbest piyasa iktisatçısı) Milton Friedman tam bunu yapmaya çalışmıştır. Kapitalizmin pek çok müdafisi gibi, ücretli emek içinde belirgin olan otoriter ilişkileri dışlar (işyerindeki "işbirliği", yatay bir işbirliğine **değil**, yukarıdan aşağıya emir-komutaya dayanır. [Friedman], bunun yerine o işçinin emeğini **belirli** bir patrona satma kararı üstüne yoğunlaşır ve böylece bu tip sözleşmelerde özgürlüğün olmamasını gözardı eder. Şöyle der: "*Bireyler belli tür bir değişime taraf olup olmama konusunda fiilen özgürdürler, böylece her işlem tamamen gönüllüdür. ... Çalışabileceği başka işverenler olduğu için, çalışan işveren tarafından [yapılan] zorlamadan korunur.*" (**Capitalism and Freedom**, s. 14-15)

Friedman, kapitalizmin özgür doğasını ispatlamak için, kapitalizm ile bağımsız üreticilere dayanan basit değişim ekonomisini karşılaştırır. Böylesi basit bir ekonomide her hanehalkının "*doğrudan kendisi iin üretme alternatifi vardır, (ve böylece) faydalanmadığı sürece herhangi bir değişime girmesi gerekmez. Bu nedenle her iki taraf da faydalanmadığı müddetçe hiçbir değişim gerçekleşmez. İşbirliği bu sayede zorlama olmaksızın gerçekleşir*" der (**Op. Cit.**, s. 13). Kapitalizmde (veya "karmaşık" ekonomide) Friedman şöyle söyler: "*bireyler herhangi özel bir değişime*

girmekte fiilen özgürdürler, bu nedenle her işlem tamamen gönüllüdür." (Op. Cit., s. 14)

Ancak [durup] bir anlığına düşünmek bile kapitalizmin Friedman'ın iddia ettiği gibi "*tamamen gönüllü*" işlemlere dayanmadığını gösterir. Bunun sebebi her türlü işlemi "*tamamen gönüllü*" kılan şartın **belirli** bir değişime girmeme özgürlüğü **değil, hiçbir** değişime girmeme özgürlüğü olmasıdır.

Bu ve yalnızca bu [şart], Friedman'ın sunduğu (zanaatçı üretimine dayanan) gönüllü ve zorlayıcı-olmayan basit modeli ispatlayan şarttır; bundan daha azı karmaşık modelin (yani kapitalizmin) gönüllü ve zorlayıcı-olmadığını ispatlayamaz. Ancak Friedman yukarıda **belirli** bir değişime girmeme özgürlüğünün açıkça yeterli olduğunu, ve böylece **ancak bizzat kendi [ifade ettiği] gereksinimleri değiştirerek** kapitalizmin özgürlüğe dayandığını iddia edebilir.

Friedman'ın ne yaptığını görmek kolaydır, ancak bunu maruz görmek o kadar kolay değildir (özellikle de bu kapitalist müdafiler arasında olağan olduğu için). [Friedman] bağımsız üreticiler arasında değişimin gerçekleştiği basit bir ekonomiden hareket ederek, onları ayıran en önemli şeyden bahsetmeksizin kapitalist ekonomiye --[yani] ismen emeğin üretim araçlarından ayrılmasına-- geçer. Bağımsız üreticilerden oluşan bir toplumda işçilerin kendileri için çalışma seçeneği vardır --kapitalizmde böyle bir durum sözkonusu değildir. Kapitalizm yeterince kendi sermayesi olmayan, ve bu nedenle de emeğini pazara çıkarıp çıkarmama şeklinde bir seçim [hakkı] olmayan bir emek gücünün varlığına bağlıdır. Miton Friedman seçeneğin olmadığı yerde zorlamanın olacağına katılacaktır. Kapitalizmin zorlamaksızın işbirliği içinde olduğunu göstermek yönündeki girişimleri başarısız kalır.

Kapitalist müdafiler, sistemin yalnızca bazı suni özgürlük **görüntüleri** nedeniyle kapitalizmin "özgürlüğe dayandığı"na bazı insanları ikna edebilmişlerdir.

Bu görüntülere daha yakından bir bakış hilelerini ortaya çıkaracaktır. Örneğin, kapitalist firmalardaki işçilerinin özgürlükleri olduğunu, çünkü her zaman işten ayrılabilirler iddia ederler. Ancak daha önce belirtildiği üzere, "*Bazı insanlar emirleri verir ve diğerleri bunlara uyar: hizmetkarlığın özü budur. Tabii ki, (sağ-Liberterlerin) kendini beğenmişçe (ileri sürecekleri gibi), 'bir kimse en azından işini değiştirebilir'; ancak bir işiniz olmasından kaçınamazsınız --aynen devletçilikte olduğu gibi bir kimse tabiyetini değiştirebilir, ancak şu veya bu ulus-devlete tabi olmaktan kaçınamaz. Ancak özgürlük efendiyi değiştirme hakkında daha fazlasıdır.*" (Bob Black, **The Libertarian as Conservative**). Kapitalizmde işçiler yalnızca Hobson'un yönetilme/sömürülme veya sokakta yaşama seçeneklerine sahiptirler.

Anarşistler seçim yapmanın gerçek olması için, serbest anlaşmaların ve birliklerin, bunlara dahil olanların toplumsal eşitliğine dayanması, ve her iki tarafın da kabaca eşit fayda edinmesi gerektiğine dikkat çekerler. Ancak kapitalistlerle çalışanlar arasındaki sosyal ilişkiler asla eşit olamaz, çünkü üretim araçları üstünde olan --Adam Smith'in fark ettiği üzere ([asağı](#) bakınız)-- özel mülkiyet toplumsal hiyerarşiye ve baskıcı otorite ile boyun eğme ilişkilerine neden olur.

Walter Reuther'in Wagner kanunu öncesinde Amerika'daki çalışma yaşamı üzerine çizdiği resim sınıf eşitsizliği üstüne bir açıklamadır: "*Adaletsizlik tramvaylar kadar*

yaygındır. İnsanlar işlerine adım attıklarında, şereflerini, yurttaşlıklarını ve insanlıklarını dışarıda bırakırlar. İş olsun olmasın, görevleri hakkında rapor vermek zorundadırlar. Denetmen ve ustabaşlarının keyfini beklerken onlara para ödenmez. Hiçbir sebep yokken işten atılabilirler. Rastgele, anlamsız kurallara tabidirler. ... İnsanlar tuvalete bile gitmeyi güçleştiren kuralların işkencesi altındadırlar. Dev şirketlerin başkanlarının, kapılarının şikayeti olan her işçiye açık olduğu şeklindeki debdebeli ifadelerine rağmen, kendisine haksızca davranıldığında işçinin başvurabileceği hiç kimse, hiçbir kurum yoktur. İşçiye karşı haksızca davranılabileceği görüşünün kendisi işverene saçma gelir." Bu aşağılamaların büyük bir kısmı hala sürmektedir, ve sermayenin küreselleşmesiyle beraber işçilerin pazarlık konumları giderek kötüleşmektedir; yani yüzyıllık sınıf mücadelesinin kazançları kaybedilme tehdidi altındadır.

Kapitalist sınıf ile işçi sınıfı arasındaki devasa refah ve güç farkına genel bir bakış bile "anlaşmalar" yapan iki taraf arasındaki faydaların eşit olmaktan çok uzak olduğunu gösterecektir. Önde gelen Fraser Enstitüsü ideoloğu Walter Block, işyerinde cinsel tacizi tartışırken güç ve faydalardaki eşitsizlikleri açıklar:

"Bir sekreter ile patronu arasında devamlı surette gerçekleşen bir cinsel tacizi ele alın. ... (bu), pek çok kadın için terbiyesizce olmakla beraber zorlayıcı bir eylem değildir. Bu, sekreter işi kabul ederken, kabul ettiği işin **tüm** yönlerini içeren paketin bir parçasıdır; ve özellikle de eğer [çalışmaya] **devam etmeyi** kabul etmişse. Büro, her şeyden öte özel bir mülkiyettir. Eğer 'zorlama' terbiyesizce ise sekreterin çalışmaya devam etmesi gerekmez." (Engler'in alıntısı, **Op. Cit.**, s. 101)

Fraser Enstitüsünün temel hedefi, bütün diğer hakların zenginliğinin keyfini çıkarma hakkına tabi olması gerektiğine insanları inandırmaktır. Bu olayda, Block, özel mülkiyette yalnızca patronların "yapma özgürlüğü"nü olacağını, ve yine [patronların] çoğunun bu hak sayesinde müdehale edilmek"ten özgür" olmayı güvence altına almayı istediklerini açıkça ifade eder.

Yani kapitalistler kapitalizmdeki "hürriyet" hakkında çoştukları zaman, asıl düşündükleri şey mülk sahipliği sayesinde kendilerinin [sahip olacakları] devletçe korunan, işçileri sömürme ve bastırma özgürlükleridir --kendilerinin devasa bir eşitsiz zenginlik biriktirmelerini sağlayan, böylece güç ve ayrıcalıklarını devamını garanti altına alan bir özgürlük. Liberal demokratik devletlerde kapitalist sınıfın işçilere efendilerini değiştirme hakkını **vermesi** (her ne kadar bu devlet kapitalizmi için geçerli olmasa da) kapitalizmin özgürlüğe dayandığını göstermekten çok uzaktır, çünkü Peter Kropotkin'in doğru bir şekilde belirttiği üzere "**özgürlükler verilmez, alınır**" (Peter Kropotkin, **Words of a Rebel**, s. 43) Kapitalizmde, efendilerinizin izin verdiği herhangi birşeyi yapmakta "özgür"sünüzdür, bu ise tasma ve yularla "özgür" olmak demektir.

B.4.2 KAPİTALİZM ÖZ-SAHİPLİLİĞE Mİ DAYANIR?

Önde gelen bir "liberter" kapitalist olan Murray Rothbard kapitalizmin "**öz-sahiplilik temel aksiyomu**"na dayandığını öne sürer. Bu "**aksiyom**" şöyle tanımlanır: "**her insanın ... [herhangi bir] zorlayıcı müdehale olmaksızın (kendisi) bedenini denetlemesi mutlak hakkı. Yaşamak ve gelişmek için her bireyin kendi amaçlarını ve araçlarını düşünmesi, öğrenmesi, değerlendirmesi ve seçmesi gerektiği için, öz-sahiplilik hakkı**

her insana zorlayıcı tecavüzler olmaksızın bu yaşamsal faaliyetleri yerine getirme hakkını sağlar." (For a New Liberty, s. 26-27)

Bu kadarı güzel. Ancak, özel mülkiyeti ele aldığımızda sorunla karşılaşırız. "Serbest piyasa" kapitalizminin bir başka ideoloğu Ayn Rand'in söylediği üzere, "*başka birisinin mülkiyeti üstünde sınırsız ifade (veya eyleme) özgürlüğü hakkı gibi bir şey olamaz*" (Capitalism: The Unknown Ideal, s. 258) Veya, kapitalist sahipler tarafından sıklıkla söylendiği üzere, "size **düşünmeniz** için para ödemiyorum."

Benzer şekilde, kapitalistler Rothbard'ın sıraladığı diğer "*yaşamsal faaliyetler*" (öğrenmek, değerlendirmek, amaç ve araçların seçilmesi) için de çalışanlarına para ödemezler --tabii ki şirketin karları doğrultusunda işçilerin bu faaliyetleri yerine getirmesi firma için gerekmediği müddetçe. İşçiler, aksi takdirde, bu tip "*yaşamsal faaliyetler*"le ilgilenmeye yönelik her çabanın şirketin "*zorlayıcı tecavüzleri*" ile "*engellene*"ceğinden şüphe etmeyebilirler. Bu nedenle (kapitalizmin temeli olan) ücretli emek pratikte "öz-sahiplilik"le ilgili olan hakları **reddeder**, böylece bireyi kendi temel haklarına yabancılaştırır. Veya Michael Bakunin'in ifade ettiği gibi, kapitalizmde "*işçi belli bir süre için kişiliğini ve hürriyetini satar.*"

Görece eşitlerin olduğu bir toplumda, "özel mülkiyet" bir iktidar kaynağı olmayacaktır. Örneğin, sarhoş birisini hala evinizden kovabileceksinizdir. Ancak ücretli emeğe dayanan bir sistemde (yani kapitalizmde), özel mülkiyet tamamen farklı bir şeydir, hiyerarşi sayesinde **kurumsallaşmış** erk [güç] ve baskıcı otoritenin kaynağı haline gelir. Noam Chomsky'nin yazdığı gibi, kapitalizm "**belli bir otoriter kontrol biçimine** (dayanır). *İsmen, oldukça katı bir tahakküm sistemi olan özel mülkiyet ve denetim sayesinde ortaya çıkan bir tür.*" "Mülkiyet" bir birey olarak tamamen sizin kullandığınız (yani **sahip olduğunuz**) bir şey olduğunda, bu bir erk kaynağı değildir. Ancak kapitalizmde "mülkiyet" hakları artık **kullanma** haklarıyla örtüşmez, ve böylece özgürlüğün **reddedilmesi**, birey üzerindeki otorite ve iktidarın kaynağı haline gelir. Proudhon'un mülkiyeti "*hırsızlık*" ve "*despotluk*" olarak etiketlendirmesine şaşmamak gerek.

Hiyerarşi tartışmalarında gördüğümüz üzere ([Kısım A.2.8](#) ve [Kısım B.1](#)), tüm otoriter kontrol biçimleri "*zorlayıcı tecavüz*"e --yani yaptırımların [cezaların] kullanılmasına veya onlarla tehdit edilmeye-- dayanır. Kapitalizmdeki şirket hiyerarşilerinde durum kesinlikle böyledir. Bob Black kapitalizmin otoriter doğasını şöyle betimliyor:

"(Yetişkinlerin) zamanlarının çoğunu geçirdikleri ve en yakın denetime tabi oldukları yer işyeridir. Böylece ... sıradan bir yetişkinin maruz kaldığı en büyük doğrudan baskı kaynağının devlet değil, bundan daha ziyade onu çalıştıran işalemi olduğu aşikardır. Ustabaşınız veya denetmeniniz, polisin size on yılda verdiğiinden daha fazla emri bir haftada verir."

Sadece "ya sev ya da terk et" demeye eşit olan ve önümüzdeki meseleye değinmeyen, insanların işlerinden ayrılacakları itirazına zaten cevap vermiştik. Söylemek gereksiz olsa da, nüfusun büyük bir çoğunluğu ücretli emekten kaçınmaz. O halde kapitalizm, "öz-sahiplilik hakkı"na dayanmak bir yana, onu reddeder; işe alındıklarında bireylerin **vazgeçmek** zorunda oldukları özgürce ifade etme, bağımsız düşünme ve bir kimsenin kendi işini kendisinin yönetmesi gibi temel haklardan bireyleri yabancılaştırır. Ancak Rothbard'a göre bu haklar insanların insan **olarak**

ürünleri olduğu için, ücretli emek [insanları] --aynen bireyin emek gücüne ve yaratıcılığına yaptığı gibi-- kendilerine yabancılaştırır.

Yine Chomsky'den alıntılacak olursak, "*insanlar (ancak) kendilerini (kapitalist otoriteye) kiralayarak hayatta kalabilirler, ve esasen başka bir yol yoktur. ...*" Yeteneklerinizi, bu yetenekler sizin bir **parçanız** olduğu için satmazsınız. Bunun yerine, sattığınız şey sizin **zamanınız**, emek gücünüz ve böylece **kendinizsinizdir**. Bu nedenle ücretli emekte, "öz-sahiplilik" hakkı daima mülkiyet haklarından sonra değerlendirilir; size kalan tek "hak" (her ne kadar bazı ülkelerde, eğer çalışan şirkete borçluysa bu hak bile reddediliyorsa da) başka bir iş bulmaktır.

Yani kapitalizm esasında, Rothbard'ın iddiasının aksine özel mülkiyetten kaynaklanan işyerinin otoriter doğası nedeniyle öz-sahiplilik hakkına yabancılaştırır. Eğer gerçek öz-sahipliliği arzuluyorsak, reddederek bundan kurtulamayız çünkü yetişkinlerimizin çoğu ücretli emek sayesinde yaşamaktadır. Kapitalizm değil, ancak işçilerin üretimi kendinden yönetmesi öz-sahipliliği bir gerçeklik haline getirebilir.

B.4.3 AMA KİMSE SİZİ ONLAR İÇİN ÇALIŞMAYA ZORLAMİYOR!

Tabii ki ücretli emeğe dahil olmanın, her iki tarafın da görünürde faydalandığı "gönüllü" bir girişim olduğu iddia edilir. Ancak, kuvvetin **geçmişteki** başlangıcı (yani toprağın fetih yoluyla ele geçirilmesi) artı sermayenin yoğunlaşma eğilimi yüzünden bugün görece bir avuç dolusu insan, diğer tüm herkesi yaşam araçlarından mahrum bırakarak büyük bir zenginliği denetlemektedir. Immanuel Wallerstein'in **The Capitalist World System**'de (cilt 1) belirttiği üzere, kapitalizm, ilk kapitalistlerin büyük toprak mülklerinden miras edindiği aile zenginliği fabrikalar kurmak üzere kullanmasıyla feodalizmden gelişti. Bu "miras edinilen aile zenginliği"nin izi köken olarak fetih ve zora dayanan el koymalara kadar sürülebilir. Bu nedenle yaşamın araçlarına özgürce erişimin engellenmesi nihayetinde esasen "kuvvetli olan doğru yapar" ilkesine dayanır. Ve Murray Bookchin'in oldukça doğru bir şekilde belirttiği üzere, "*yaşamın araçları kelime anlamlarıyla anlaşılmalıdır: olmaksızın yaşamın imkansız olacağı araçlar. İnsanları bunlardan mahrum bırakmak 'hırsızlık'tan öte bir şeydir, ... bu tamamen cinayettir.*" (Murray Bookchin, **Remaking Society**, s. 187)

David Ellerman da yine kuvvetin geçmişteki kullanımının çoğunluğun, iktidarların izin verdiği seçeneklerle sınırlanmasına yol açtığına dikkat çeker:

"İşçiler --kölelerin aksine-- gönüllü ücret sözleşmeleri yapan özgür insanlar oldukları için, taşınabilir bir mal olan köleliğin ahlaki kusurlarının kapitalizmde var olmadığı ... kapitalist düşüncenin gerçek temel dayanağıdır. Ancak kapitalizm vakasında, doğal hakların reddedilmesi daha az eksizsiz olduğu içindir ki işçiler özgür 'meta sahibi' olarak fazladan bir yasal kişiliğe sahiptirler. Böylece kendi çalışma yaşamını gönüllü olarak ticaret konusu yapmasına izin verilir. Bir hırsız bir kişiye parasından ya da canından olmak haricindeki sonsuz sayıdaki diğer seçeneği sunmazsa ve bu [durum] bir silahla desteklenirse, o zaman kurbanın kalan seçenekleri arasında 'gönüllü bir seçim' yaptığı söylenebilecek olsa dahi bu kesinlikle bir soygundur. Yasal sistem sermayenin ayrıcalıkları uğruna çalışan insanların doğal haklarını reddettiği, ve bu reddetme devletin yasal şiddetiyle tasdik edildiği zaman, 'liberter' kapitalizmin kuramcıları bu kurumsal soygunu ifşaa etmezler, aksine çalışan insanların bir meta

olarak emeklerini satmak ile işsiz kalmak şeklindeki, kalan tercihleri arasında seçim yapma 'doğal hürriyetini' kutlarlar." (Noam Chomsky'nin alıntısı, **The Chomsky Reader**, s. 186)

Bu nedenle emek piyasasının varlığı işçilerin üretim araçlarından ayrıştırılmasına dayanır. Kapitalizmin doğal temeli, çoğunluğun yeteneklerini, emeğini ve zamanını üretim araçlarına sahip **olanlara** satmak dışında pek az seçeneğinin olduğu ücretli emektir. İleri kapitalist ülkelerde, nüfusun % 10'undan daha azı kendi işinin sahibidir (1990'da, İngiltere'de % 7.6, ABD ve Kanada'da % 8 --ancak bu sayılar işverenleri de içerir, bu nedenle kendi işini yapan **işçilerin** sayısı aslında daha da küçüktür!). Bu nedenle büyük bir çoğunluk açısından emek piyasası onların tek seçeneğidir.

Michael Bakunin bu olguların işçiyi kapitaliste göre --her ne kadar işçi resmi olarak kanun önünde "özgür" ve "eşit" olsa da-- bir serf konumuna soktuğuna işaret ediyordu:

*"Kanuni olarak her ikisi de eşittir; ancak ekonomik olarak işçi kapitalistin serfidir ... bu suretle işçi kişiliğini ve hürriyetini belli bir süre için satar. İşçi bir serf konumundadır, çünkü kendisi ve ailesi üzerinde asılı duran bu dehşetli açlık tehdidi, onu kapitalistin, sanayicinin, işverenin kar hesaplamalarıyla dayattığı her koşulu kabul etmeye zorlayacaktır ... İşçi daima işvereni terk etme **hakkına** sahiptir, ancak bunu yapacak araçları var mıdır? Hayır, kendisini başka bir işverene satmak için bunu yapar. Kendisini ilk defa işverene satmaya zorlayan da aynı açlıkla yönlendirilir. Böylece işçinin hürriyeti, ... olası bir gerçekleşmesi için hiçbir aracı olmayan, yalnızca kuramsal bir özgürlüktür; ve sonuç olarak yalnızca hayali bir hürriyettir, tam bir sahtekarlıktır. Gerçek işçinin tüm bir yaşamının sadece (kanuni olarak gönüllü ancak ekonomik anlamda zorunlu olan) serflik koşullarının --yanlışlıkla açlığın eşliğindeki özgürlük aralarıyla anlık olarak kesintiye uğradığı-- sürekli ve hayal kırıcı bir şekilde birbirini takip etmesinden ibarettir; diğer bir deyişle, bu gerçekte köleliktir." (The Political Philosophy of Bakunin, s. 187-8)*

Açıktır ki bir şirket sizi kendileri için çalışmaya **zorlayamaz**, ancak genelde **birisi** için çalışmak zorundasınızdır. Bunun sebebi çalışma kararlarını aldığımız nesnel koşulları yaratan kapitalist sınıf ve devlet tarafından "kuvvetin **geçmişte** başlatılmış" olmasıdır. Herhangi **belli** bir emek piyasası sözleşmesi gerçekleşmeden önce, işçilerin üretim araçlarından ayrılması yerleşmiş bir olgudur (ve ortaya çıkan "emek" piyasası genelde bir sınıf olarak kapitalistlere avantaj sağlar). Tabii ki işden ayrılmak ve başka bir yerde iş aramak önemli bir özgürlüktür. Ancak bu özgürlük -- kapitalizmdeki diğer özgürlüklerin çoğu gibi-- kısıtlı olarak kullanılabilir ve daha derin bir anti-bireysel gerçekliği gizler.

Karl Polanyi'nin belirttiği üzere:

"İnsani terimlerle, (emek piyasasının) böylesi bir kabulü, işçiler açısından kazançlarda aşırı istikrarsızlık, profesyonel standartların tamamen yokluğu, ayırım gösterilmeksizin itilip kakılmaya sefilce razı olma, piyasanın kaprislerine tam bir bağımlılık demektir. (Ludwig Von) Mises'in haklı bir şekilde belirttiği üzere, eğer işçiler 'sendikacılar olarak davranmamış olsaydılar, emek piyasasının ihtiyaçlarına göre taleplerini azaltsa, yer ve işlerini değiştirmiş olsaydılar, sonunda iş bulurlardı.' Bu, emeğin meta özelliğinin kabulüne dayanan bir sistemin konumunu özetliyor. Nerede satışa sunulması gerektiğine, hangi amaçla kullanılacağına, hangi fiyattan el

değiştirmesine izin verileceğine, ve hangi şekilde tüketileceğine veya yok edileceğine karar vermek metanın işi değildir." (**The Great Transformation**, s. 176)

(Ancak von Mises'in işçilerin "nihayetinde" iş bulacakları argümanının hoş ve boş olmasının --örneğin, "nihayetinde" ne kadar uzun bir süredir?-- yanısıra güncel pratikle de çeliştiğini belirtmeliyiz. Keynesyen ekonomist Michael Stewart'ın dikkat çektiği üzere, ondokuzuncu yüzyılda "işini kaybeden (işçiler) hızlıca yeniden istihdam edilmeleri gerekirdi aksi takdirde açlık çekiyorlardı (ve ondokuzuncu yüzyıl ekonomisinin bu özelliği bile ... uzayan durgunlukları engelleyemedi)" (**Keynes in the 1990s**, s. 31) "Taleplerini azaltan" işçiler aslında, kısa dönemde daha fazla işsizliğe yol açarak ve krizin süresini uzatarak, ekonomik düşüşü daha da kötüleştirebilirler. İşsizlik ve işçilerin "taleplerini azaltması" meselesine daha ayrıntılı bir şekilde **Kısım C.9**'da değineceğiz).

Zaman zaman sermayenin emeğe ihtiyacı olduğu, bu nedenle her ikisinin de teklif edilen şartlar üstünde eşit söz hakkının olduğu, ve böylece emek piyasasının "hürriyet"e dayandığı söylenir. Ancak kapitalizmin gerçek bir özgürlüğe veya gerçek özgür anlaşmaya dayanması için, sermaye/emek taraflarının her ikisinin de pazarlıkta eşit güce sahip olmaları gerekir; aksi takdirde herhangi bir anlaşma öteki tarafın zararına güçlü olanı kayıracaktır. Ancak, özel mülkiyetin ve bunu korumak için gerekli olan devletin varlığı nedeniyle, kuramdan bağımsız olarak bu eşitlik *de facto* imkansızdır. Bunun sebebi genelde kapitalistlerin "özgür" emek piyasasında üç avantajının olmasıdır --mülkiyetin haklarını emeğinkilerin önüne koyan kanun ve devlet, çoğu iş çevrimleri [*ing. business cycle*] boyunca işsizliğin olması ve kapitalistlerin baş vurabilecekleri daha fazla kaynaklarının olması. Her birini sırayla tartışacağız.

İlk avantaj, yani mülk sahiplerinin kanun ve devletin desteğine sahip olması, işçiler greve gittikleri veya diğer doğrudan eylem biçimlerini kullandıkları (ve hatta bir sendika kurmaya çalıştıkları) zaman, kapitalistin grev kırıcılar çalıştırmak, grev hattını kırmak veya "liderleri"ni kovmak için devletin tam desteğine sahip olmasıdır. Bu, işçileri zayıf bir konuma (işçileri hakları için ayaklanmadan önce iki kez düşünmeye zorlayan bir konuma) sokarak, işverenlere pazarlık konularında büyük bir avantaj sağlar.

İş çevrimlerinin büyük bir kısmı boyunca işsizliğin var olması, "işverenlerin emek piyasasında yapısal bir avantaja sahip olmasını (sağlar), çünkü tipik olarak [*mevcut*] işleri dolduracak [*sayıdan*] ... daha fazla aday vardır." Bunun anlamı şudur: "(e)mek piyasasındaki rekabet tipik olarak işverenlerin lehine büküktür: alıcıların piyasasıdır. Ve alıcıların piyasasında fedakarlık eden satıcıdır. Emek için [*yapılan*] rekabet işçilerin arzularının her zaman tatmin edileceğini garantileyecek kadar güçlü değildir." (Juliet B. Schor, **The Overworked American**, s. 71, s. 129) Eğer emek piyasası genelde işvereni kayırıyorsa; işsiz kalma tehdidi ve bununla ilgili zorluklar, işçileri her işi kabul etmeye ve çalıştıklarında patronlarının talepleri ile iktidarına boyun eğmeye teşvik ettiği için çalışan insanları açıkça dezavantajlı bir konuma sokar. İşsizlik diğer bir deyişle emeği disiplin altına almak için kullanılır. Hüküm süren işsizlik oranı ne kadar yüksek olursa, yeni bir iş bulmak o kadar güçleşir; bu ise işini kaybetmenin maliyetini arttırır ve işçilerin grev yapmasını, sendikaya katılmasını veya işverenin taleplerine direnmesini vb. daha az olası kılar.

Bakunin'in iddia ettiği üzere, "mülk sahipleri de ... **aynı şekilde** emeği arayıp bulmak ve satın almak zorundadırlar, ... **ancak aynı ölçüde değil**. ... [E]meğini sunan ve onu satın alan arasında (hiçbir) eşitlik (yoktur)." (Op. Cit., s. 183). Bu herhangi bir "özgür anlaşma"nın kapitalistlere işçilerden daha fazla fayda sağlamasını güvence altına alır (koşullar çalışan insanlar lehine bir eğilim gösterdiği tam istihdam dönemleri için [bir sonraki kısım](#) bakınız).

Son olarak, refahta ve bu nedenle de kaynaklardaki eşitsizlik meselesi var. Genel olarak grevler sırasında ve çalışacak eleman beklerken kapitalistlerin güvenecek daha çok kaynağı vardır (örneğin, çok sayıda fabrikası olan büyük şirketler bir fabrikada grev varsa üretimlerini diğer fabrikalara kaydırabilirler). Ve güvenilebileceği daha fazla kaynağın olması, kapitalistin işçiden daha uzun bir süre direnebilmesini sağlar; böylece işvereni daha kuvvetli bir pazarlık konumuna getirir ve iş sözleşmelerinin kendilerini daha fazla kayırmasını sağlayabilirler. Adam Smith bunun farkına varmıştı:

"Bu iki taraftan (işçiler ve kapitalistler) --sıradan koşullarda-- hangisinin ... diğer tarafı kendi koşullarına uymaya zorlayacağını önceden kestirmek zor değildir. ... Bu gibi anlaşmazlıklarda efendiler çok daha uzun süre dayanabilirler; ... (efendiler) tek bir işçi çalıştırmaları bile halihazırda ellerindeki stoklara dayanarak bir veya iki yıl yaşayabilirler. Pek çok işçi bir hafta bile yaşamını sürdürmez, ve işsiz geçen bir yıl ise onları korkutur. Uzun dönemde efendisinin onun için zorunlu olması gibi, işçi de efendisi için zorunlu olabilir; ancak bu zorunluluk çok acil değildir ... (İ)şçileriyle olan anlaşmazlıklarda efendiler genellikle avantajlı durumdadırlar." (Wealth of Nations, s. 59-60)

Ne kadar az şey değişmiş.

Yani, sizi onlar için çalışmaya kimse zorlamadığı kesinlikle doğru olsa da, kapitalist sistem öyle bir şeydir ki hürriyet ve emeğinizi "serbest piyasa"da satmaktan başka pek az seçeneğiniz vardır. Yanlızca bu değil, emek piyasası (ki kapitalizmi kapitalizm yapan şey budur) genellikle işveren lehine eğilimlidir; böylece yapılan herhangi bir "özgür anlaşmanın" patronlar lehine olması, ve işçilerin tahakküm ile sömürüye boyun eğmesi güvence altına alır. İşte bu nedenle anarşistler, --belirttiğimiz üzere emek piyasasında dezavantajlarla karşılaşılıyor olsak bile-- bizi hiç olmazsa sömürücülerimiz kadar güçlü yapacak, önemli reform ve gelişmeler kazanmamızı (ve nihayetinde de toplumu değiştirmemizi) sağlayacak (sendikalar gibi) kolektif örgütlenmeyi ve (grevler gibi) direnişi, doğrudan eylemi ve dayanışmayı desteklerler. (Proudhon'un ifadesiyle) mülkiyetle ilişkili olan despotluk ona tabi olanların direnişiyle karşılaşır, ve söylemek gereksiz patron her zaman kazanmaz.

B.4.4 PEKİ YA YÜKSEK EMEK TALEBİNİN OLDUĞU DÖNEMLER?

Tabii ki emek talebinin arzını aştığı dönemler de vardır, ancak bu dönemler, işçiler -- hem bireysel hem de kolektif olarak-- meta olarak kendilerine biçilmiş olan rollere karşı meydan okumak için mükemmel bir konumda oldukları için kapitalizmin depresyonunun tohumlarını içinde barındırır. Bu nokta daha ayrıntılı bir şekilde [Kısım C.7](#)'de (Kapitalist İş Çevrimlerine Neden Olan Nedir?) tartışılacaktır ve bu nedenle burada işlemeyeceğiz. Şimdilik normal zamanlarda (yani iş çevriminin büyük bir kısmında), kapitalistlerin sıklıkla işçiler üzerinde aşırı bir otoriteden (Adam Smith ve

diğer pek çokları tarafından belirtildiği üzere sermaye ile emek arasındaki eşitsiz pazarlık gücünden kaynaklanan bir otorite) faydalandıklarını belirtmek yeterli olacaktır.

Ancak bu emek talebinin yüksek olduğu zamanlarda değişir. İzah etmek için, arz ve talebin birbirine yakın olduğunu varsayalım. Böylesi bir durumun yalnızca işçiler için iyi olduğu açık olmalı. Yerini alacak kimse olmadığı için patronlar bir işçiyi kolaylıkla işten kovamazlar, ve işçiler --ya dayanışmayla kolektif olarak veya bireysel olarak-- "çıkarak" (işten ayrılıp yeni bir işe başlayarak) patronun kendi çıkarlarına saygı göstermelerini sağlayabilirler, ve aslında bu çıkarları en son haddine kadar dayatabilirler. Patron otoritesinin dokunulmaksızın elinde tutmakta veya karların bastırılmasına sebep olan ücret artışlarını durdurmakta zorlanır. Diğer bir deyişle, işsizlik azaldıkça işçilerin gücü artar.

Başka bir şekilde bakarsak, birisine üretim sürecine giren bir girdiyi kiralama ve kovma hakkı vermek, --o girdinin hareket ettirilmesi maliyetsiz olmadığı sürece-- girdi üzerinde o bireye hatırı sayılır bir güç verir; yani girdi tamamen hareketli [*ing. perfectly mobile*, kolayca bir işten başka bir işe kaydırılabilen anlamında] olmadığı sürece. Bu gerçek yaşamda emek açısından yalnızca tam istihdam dönemlerinde doğru olur; ve böylece **emeğin** tam hareketliliği kapitalist firma için maliyetli olur, çünkü bu koşullarda işçiler belirli bir kapitaliste bağımlı değildirler, ve işçilerin gayret düzeyi yönetsel otoriteden daha çok işçilerin (kolektif veya bireysel) kararlarıyla belirlenir. İşten atma tehdidi gayretliliği arttıran bir tehdit olarak kullanılamaz, ve böylece tam istihdam işçilerin gücünü artırır.

Kapitalist firmanın sabit kaynak yükümlülüğü ile beraber, bu durum katlanılamaz bir hale gelir. Böylesi zamanlar işalemi için kötüdür ve serbest piyasa kapitalizmde nadiren ortaya çıkar (neo-klasik iktisatta tüm girdilerin --sermaye dahil olmak üzere-- tamamen hareketli olduğunun varsayıldığını, ve bu nedenle de kuramın gerçekliği gözardı ettiğini ve bizzat **kapitalist üretimin** kendisini dışladığını belirtmemiz gerekiyor!).

Son kapitalist yükselme [*ing. boom*, canlanma] dönemi sırasında, savaş sonrası dönemde, kapitalist otoritenin dağıldığını ve yönetici elitleri bunun korkusunun sardığını görebiliriz. Genel nüfus içindeki büyüyen hoşnutsuzluğu "anlamaya" çalışan Üçlü Komisyon'un 1975 raporu bizim dediklerimizi gayet iyi açıklıyor. Rapora göre tam istihdam dönemlerinde "*demokrasi fazlalığı*" vardır. Diğer bir deyişle, emek talebinin yüksek olduğu dönemlerde işçilerin kazandığı artan pazarlık gücü nedeniyle, insanlar emek gücünün cisimleştiği metalar olarak değil **insanlar** olarak düşünmeye ve gereksinimleri doğrultusunda hareket etmeye başlarlar. Bu doğal olarak kapitalist ve devletçi otorite üzerinde yıkıcı etkilere sahiptir: "*İnsanlar eskiden yaş, derece, statü, uzmanlık, kişilik veya yetenek olarak kendilerinden üstün gördüklerine karşı aynı itaat etme mecburiyetini hissetmezler.*"

Bu mecburiyet ve itaat etme zincirlerinin gevşemesiyle, "*nüfus içinde önceleri pasif veya örgütsüz olan gruplar, siyahlar, Kızılderililer, Chicanolar, beyaz etnik gruplar, öğrenciler ve kadınlar ...; daha önce kendilerini yetkili görmedikleri fırsatlar, ödüller ve ayrıcalıklar üstünde [hak] iddiaları oluşturmak üzere uyumlu çabalara girişirler.*"

Politikaya böylesi "fazla" katılım tabii ki statükoya karşı ciddi bir tehdit oluşturur, çünkü raporun yazıldığı elitler açısından şu kendi başına aşikar bir şeydir: "demokratik politik sistemin etkili işleyişi, genellikle, bazı bireyler ve gruplar adına belli bir ölçüde kayıtsızlığı ve kenarda durmayı gerektirir. ...Kendi başına, bazı gruplar adına (ortaya çıkan) bu marjinallik içsel olarak demokratik değildir, ancak bu demokrasinin etkin bir şekilde işlemesini sağlayan etmenlerden birisidir." Bu ifade kurumun [ing. establishment, düzenin] 'demokrasi' kavramının --etkin bir şekilde işlemesi (yani elitlerin çıkarlarına hizmet etmesi) için "içsel olarak demokratik" olmaması gereken ['demokrasi' kavramının]-- anlamsızlığını ortaya koyuyor.

İnsanların güçlendiklerini hissettikleri her dönem arkadaşlarıyla iletişime geçmelerine, onların gereksinim ve arzularını tanımlamalarına, ve kendi yaşamlarını idare etme özgürlüklerini reddeden kuvvetlere karşı direnmelerine olanak tanır. Böylesi bir direniş kapitalistlerin insanları metalar olarak davranma gereksinimine darbe indirir, çünkü (yine Polany'i'den alıntılırsak) insanlar artık "nerede satışa sunulması gerektiğine, hangi amaçla kullanılacağına, hangi fiyattan el değiştirmesine izin verileceğine, ve hangi şekilde tüketileceğine veya yok edileceğine karar vermek metanın işi değildir" diye düşünmezler. Bunun yerine, düşünen ve duyumsayan insanlar olarak, özgürlüklerini ve insanlıklarını yeniden ele geçirmek üzere harekete geçerler.

Bu kısmın başında belirtildiği gibi, bu gibi güçlenme ve ayaklanma dönemlerinin ekonomik etkileri **Kısım C.7'**de tartışılmaktadır. Sürekli kapitalist [ekonomik] canlanmanın yönetici sınıfın çıkarına **olmayacağına** dikkat çeken Polonyalı ekonomist Michael Kalecki'nin alıntısıyla bitiriyoruz. 1943'de, daha iyimser olan Keynesyenlere cevaben şöyle diyordu: "bir sonraki canlanmada ... yüksek istihdam seviyesini devam ettirmek için, 'işalemi liderleri'nin güçlü muhalefetine göğüs gerilmelidir, ... devam eden tam istihdam hiç de onların hoşlandığı bir şey değildir. İşçiler 'dizginlenemeyecek' ve 'sanayinin kaptanları' 'onlara derslerini vermekte' sıkıntıya düşeceklerdir; (çünkü) sürekli tam istihdam rejiminde, 'işten kovma' disiplin sağlayıcı bir önlem olarak rolünü oynamayacaktır. Patronun toplumsal konumu zayıflayacak, ve işçi sınıfının kendine güveni ve sınıf bilinci yükselecektir. Ücret artışları ve çalışma koşullarındaki iyileştirmeler için (yapılan) grevler politik tansiyonu arttıracaktır; ... 'fabrikalarda disiplin' ve 'politik istikrar', işalemi liderleri tarafından kardan daha değerli görülür. Sınıf çıkarları onlara, devam eden tam istihdamın kendi görüş açılarından sağlıksız olduğunu ve işsizliğin normal kapitalist sistemin ayrılmaz bir parçası olduğunu söyler." (Malcolm C. Sawyer'ın alıntısı, **The Economics of Michael Kalecki**, s. 139, s. 138)

Bu nedenle emek talebinin arzını aştığı dönemler kapitalizm açısından sağlıklı olmaz, çünkü insanların özgürlüklerini ve insanlıklarını öne çıkarmalarına olanak tanır --her ikisi de sistem için ölümcüldür. Büyük miktarda yeni istihdam [imkanı] haberlerinin borsayı düşürmesinin ve kapitalistlerin bugünlerde "doğal" işsizlik oranını muhafaza etmek için (muhafaza edilmesi gerektiğinin belirtilmesi bile bunun "doğal" **olmadığını** göstermektedir) bu kadar hevesli olmasının sebebi budur. Kalecki'nin, tam istihdamın karşısında "güçlü bir büyük işalemi ve rantiyeci çıkarları ittifakının" yükseleceğini ve "[bu ittifakın] durumun açıkça sağlıksız olduğunu açıklayacak birden fazla ekonomist bulabileceğini" doğru bir şekilde tahmin ettiğini belirtmeliyiz. Ortaya çıkan "tüm bu kuvvetlerin, ve özellikle de belirli bazı büyük şirketlerin baskısı, Hükümeti ... ortodoks politikalara geri dönmeye sevk edecektir." (Kalecki, anılan **Op. Cit.**, s. 140)

"Kuramlar"ı (uygulandığında) derhal kitlesel işsizlik yaratan parasalcılar ve diğer "serbest piyasa" taraftarlarının sınıf savaşını yürüten işalemi için ideolojik destek sağladığı, böylece de işçi sınıfına gereken dersi verdikleri 1970'lerde olan da tam buydu.

Böylece, her ne kadar kar-edinimi için zararlı olsa da, durgunluk ve yüksek işsizlik dönemleri yalnızca kaçınılmaz değildirler, aynı zamanda işçileri "*disipline etmek*" ve "*onlara dersini vermek*" için kapitalizme gereklidir de. Ve kapitalizmin nadiren tam istihdama yaklaşan dönemler ortaya çıkarmasına şaşmamak gerek --onun çıkarına **değildir** (keza bakınız **Kısım C.9**). Kapitalizmin dinamikleri durgunluk ve işsizliği kaçınılmaz kılar, aynen (bu dinamikleri yaratan) sınıf savaşımını kaçınılmaz kıldığı gibi.

B.4.5 AMA BEN "KENDİ BAŞIMA BIRAKILMAK" İSTİYORUM!

"Liberterler" ve "anarko-kapitalistler" gibi laissez-faire kapitalizminin destekçilerinin "kendi başlarına bırakılmak" istediklerini iddia etmeleri alaycıdır, çünkü kapitalizm **asla** buna izin vermez. Max Stirner'in ifade ettiği gibi:

"Durup dinlenmeksizin kazanma [ing. acquisition, edinme] nefes almamıza, sakince zevk almamıza izin vermez. Sahip olduklarımızın rahatını süremeyiz..." (Max Stirner, **The Ego and Its Own**, s. 268)

Kapitalizm "*nefes almamıza*" izin vermez çünkü devamlı büyümesi veya aksi takdirde ölmesi gerekir; bu hem işçiler hem de kapitalistler üzerinde sürekli bir baskı oluşturur (bakınız **Kısım D.4.1**). İşçiler asla gevşeyemezler ve işlerini kaybetme endişesinden kurtulamazlar, çünkü çalışmazlarsa bir şeyler yiyemezler, ne de çocukların daha iyi bir yaşamları olmasını sağlayabilirler. İşyerinde patronları tarafından işlerini yapmak üzere "kendi başlarına" bırakılmazlar. Bunun yerine, ne yapmaları gerektiği, ne zaman ve nasıl yapmaları gerektiği söylenir onlara. Aslında, kapitalist şirketlerdeki işçilerin denetimi ve kendinden yönetimi deneyimleri, işçi açısından, kapitalizm "kendi başına bırakılmak" arzusuyla uyumlu değildir iddiamızı destekler. Kullanacağımız örnek General Electric tarafından 1968 ile 1972 arasında uygulanan "*Pilot Program*" olacak.

General Electric, Massachusetts'deki Lynn River Work fabrikasında Nümerik Kontrol (N/C) makinesi kullanmaya başlanmasının ardından karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmek üzere bir "Pilot Program" önerdi. Atelyelerde artan gerilim, üretimde darboğazlar ve düşük kaliteli ürünlerle karşı karşıya kalan GE yönetimi, fabrikanın bir kısmında üretimin işçilerin denetiminde olmasına dayanan bir "*iş iyileştirme*" projesi denedi. Haziran 1970 itibarıyla (bir yöneticinin ifadesiyle), işçiler "*kendi başlarına*" bırakıldılar ve "*(g)rup iş iyileştirmesi bağlamında, bu, Pilot Proje'nin gerçekten başladığı andı; kısa zaman içindeki sonuçları artan üretim ve makina faydalanımı, ve imalattaki kayıplarda azalma oldu. Bir sendika görevlisinin iki yıl sonra belirttiği gibi, 'GE'nin geleneksel politikasını (yani sendikanın işin idaresinde asla parmağı olamayacağı olgusunu) kırmamız kendi başına tatmin ediciydi, özellikle de fazladan başarılı olduğumuz zaman.'*" (David Noble, **Forces of Production**, s. 295)

Başlangıçtaki bazı şüphelerin ardından proje işçilerin katılımıyla büyük bir başarı gösterdi. Aslında, fabrikadaki diğer işçiler de buna dahil olmak istediler ve sendika çok geçmeden bunun tüm fabrikaya ve diğer GE yerellerine yayılması için çaba göstermeye başladı. Projenin başarısı, ne yapacaklarının patronlar tarafından söylenmesi yerine, işçilerin kendi işlerini kendilerinin yönetmesine dayanmasındaydı - "*Biz insanız*" diyordu bir işçi, "*ve öyle davranılmak istiyoruz.*" (Noble'ın alıntısı, **Op. Cit.**, s. 292) Tam olarak insan olmak demek, üretim dahil olmak üzere bir kimsenin yaşamının tüm yönlerini kendisinin idare etmesi demektir.

Ancak, işçilere kendi çalışma yaşamları üstünde denetim [hakkı] verilmesinden sadece bir yıl sonra, yönetim projeyi durdurdu. Neden? "*Deney'in destekleyicisi bazı yönetim üyelerinin gözünde, bir bütün olarak yönetim geleneksel otoritesinden hiçbir şey kaybetmeyi istemediği için Pilot Program sona erdirilmişti ... Pilot Program kapitalist üretimin temel çelişkisi yüzünden su alıp battı: Dükkanı kim işletiyor?*" (Noble, **Op. Cit.**, s. 318)

Noble, GE tepe yönetimi açısından "*sendikanın programı yaygınlaştıma arzusunun, üretimde daha geniş işçi kontrolünü sağlamaya yönelik bir adım ve, böyleyken de üretim araçlarının özel sahipliğinden kaynaklanan geleneksel otoriteye karşı bir tehdit olarak görüldüğünü*" belirtiyordu. "*Böylece sona erdirme kararı yalnızca üretim denetmenlerinin ve fabrika yöneticilerinin ayrıcalıklarının savunulmasını değil, aynı zamanda da özel mülkiyete dayanan gücün de savunulmasını temsil ediyordu.*" (a.y.) Noble bunun tek örnek olmadığını belirtiyordu, ve "*GE Pilot Projesi'nin akıbeti benzeri 'iş iyileştirme deneyimleri'nin tipik bir örneğiydi.*" (**Op. Cit.**, s. 320) Her ne kadar "*düzinelerce belgelenmiş örnek, işçilerin kendi yaşamlarını etkileyen işlerle ilgili kararlara katılımlarının üretkenlik artışlarına ve toplumsal sorunların azalmasına yol açtığını gösterse de*" (Noble'ın alıntılıdığı Sağlık, Eğitim ve Refah Bölümü çalışması, **Op. Cit.**, s. 322), bu gibi projeler kendi güçlerini, özel mülkiyetten kaynaklanan güçlerini korumak isteyen patronlar tarafından sona erdiriliyordu.

GE Pilot Projesinde çalışan bir işçinin belirttiği gibi, "*(b)iz sadece kendi başımıza bırakılmak istiyoruz.*" Bırakılmadılar --kapitalist toplumsal ilişkiler bu imkanı yasaklar (Noble'ın doğru bir şekilde belirttiği üzere, "*yönetimin 'yaşam tarzı', diğerlerinin yaşamlarını kontrol etmek demektir*" (**Op. Cit.**, s. 294 ve 300)). Artan üretkenliğe rağmen işçilerin denetimi projesi ıskartaya çıkarıldı, çünkü kapitalistlerin gücünü zayıflatıyordu --ve onların gücünü zayıflatarak, potansiyel olarak onların karını da zayıflatırsınız. ("*Eğer imalata ilişkin nedenlerle hepimiz birsek, aynen kooperatif bir işte olduğu gibi semeresini de eşit paylaşmalıyız.*" (GE Pilot Program işçileri, Noble'ın alıntısı, **Op. Cit.**, s. 295)

Kısım J.5.12'de ayrıntılarıyla tartışacağımız üzere, kar azamileştirmesi etkinliğin aleyhine olabilir; yani kapitalizm daha az etkin olan üretim tekniklerini (örn. eşitlikçi olanların karşısında hiyerarşik olanları) öne çıkararak ekonominin geneline zarar verebilir, çünkü bunu yapmak kapitalistlerin çıkarınadır ve kapitalist piyasa bu davranışı ödüllendirir. Bunun sebebi ise nihayetinde karların ödenmemiş emek olmasıdır. Eğer işçileri güçlendirir, işçilerin işleri üzerindeki denetimini sağlarsanız, o zaman etkinliği ve üretkenliği arttıracaklardır (işleri en iyi nasıl yapacaklarını bilirler), ancak aynı zamanda işyerindeki otorite yapısını da aşındırırsınız. İşçiler giderek daha fazla denetim [hakkı] isteyeceklerdir (özgürlük doğaldır ki büyümeye çalışır) ve bu ise --Pilot Program işçilerinin açıkça gördükleri gibi-- üretilen artıkla ne yapılacağına

yöneticilerin **değil** işçilerin karar verdikleri kooperatif bir işyeri anlamına gelir. İktidarlarını tehdit ederek, karlarını (veya daha doğrusu karı kimin denetlediğini ve karın nereye gittiğini) tehdit edersiniz. Üretim üstündeki denetimin ve artık üzerindeki denetimin kimde olduğunun tehlike altında olmasıyla, şirketlerin çok geçmeden bu gibi projeleri terk etmeleri; "Söylendiği müddetçe, sana söyleneni yap"a dayanan eski, daha az etkin, hiyerarşik projelere geri dönmesi şaşkıncı değildir. Bu rejim özgür insanlar için hiç de uygun değildir, ve Noble'ın belirttiği üzere, GE Pilot Projesi'nin yerini alan rejim "yeni keşfettikleri kendine güven, özdisiplin ve kendine saygı alışkanlıkları'nı 'bozmak' için tasarlanmıştır." (Op. Cit., s. 307)

Bu nedenle kapitalist şirketlerdeki işçi denetimi projeleri deneyimi, eğer ücretli kölelerseniz kapitalizmin sizi "kendi başınıza bırak"mayacağını iyice gösterir.

Dahası, kapitalistlerin kendileri de rahat değildir, çünkü işçilerinin üretkenliğinin işçilerinin ücretlerinden daha hızlı yükselmesi sağlamak zorundadırlar, çünkü aksi takdirde işleri batacaktır, (bakınız [Kısım C.2](#) ve [Kısım C.3](#)). Bunun anlamı her firmanın yenilik yapmak zorunda kalmasıdır; [aksi takdirde] geride kalır, işin ve piyasanın dışına atılırlar. Yani patron da "kendi başına" değildir --onların kararları piyasa güçlerinin, rekabetin bireysel kapitalistlere dayattığı gereksinimlerin baskısı altında alınır. Durup dinlenmeksizin kazanma --buradaki bağlamda, piyasada varolmak için sermaye biriktirme zorunluluğu-- bir hortlak gibi kapitalisti sık sık ziyaret eder. Ve ödenmemiş emek [artık] kapitalist genişlemenin anahtarı olduğu için, çalışma --işçilerin aldıkları ücretten daha fazla mal ürettiklerini garanti etmek için, patronların işçilerin çalışma saatlerini denetlemesini zorunlu kılarak-- var olmaya ve büyüme devam etmelidir. Patron "kendi başına" bırakılmaz, ve patron işçileri "kendi başlarına" bırakırlar.

Özel mülkiyet ve amansız rekabet ile ilgili olan otorite ilişkilerine dayanan bu olgular, "kendi başına bırakılma" arzusunun kapitalizmde tatmin edilemeyeceğini gösterir.

Murray Bookchin'in gözlemlediği üzere:

"Özerkliği savunmalarına ve devlet otoritesine karşı güvensizliklerine rağmen, ... klasik liberal düşünürler son tahlilde bireylerin kanuni kılavuzluktan tamamen özgür oldukları tasarımına tutunmadılar. Aslında onların özerklik yorumu fiilen bireyin ötesine geçen, oldukça kesin düzenlemeleri --özellikle pazar yeri kanunlarını-- gerektirir. Bireysel özerkliğin aksine bu kanunlar, tüm 'birey toplaşmaları'nı rekabetin ünlü 'görünmez eli'nin salınımlarına tabi kılan bir toplumsal örgütleyici sistemi ortaya çıkarır. Pazar yerinin kanunları, çelişkili bir şekilde, aksi durumda 'birey toplaşmalarını'nı meydana getirecek olan aynı bağımsız bireylerin 'özgür irade' kullanımını ezip geçer." ("Communalism: The Democratic Dimension of Anarchism", s. 4, Democracy and Nature, sayı 8, s. 1-17)

İnsani karşılıklı etkileşimi yaşamın asli bir parçasıdır. Anarşizm, kapitalizme ve aslında her hiyerarşik sosyo-ekonomik örgütlenmeye (örn. devlet sosyalizmine) içkin olan, istenmeyen toplumsal karşılıklı etkileşimleri ve otoriter dayatmaları ortadan kaldırmayı önerir. Münzeviler kısa zamanda insanlıktan çıkarlar, çünkü ancak toplumsal karşılıklı etkileşim bireyselliği zenginleştirir ve geliştirir. Kapitalizm bizi yalnızca piyasa yoluyla [birbirleriyle] "bağlantılı" olan münzevilere indirgemeye çalışabilir, ancak insanlığımızın ve bireyselliğimizin böylesine reddedilmesi kaçınılmaz olarak isyan ruhunu besler. Pratikte piyasanın "kanunları" ve sermayenin

hiyerarşisi bizi asla "kendi başımıza" bırakmayacak, aksine bir kimsenin bireyselliğini ve özgürlüğünü ezecektir. Ancak kapitalizmin bu yönü Noam Chomsky'nin betimlediği insani "özgürlük içgüdü" ile çelişir, ve bu nedenle ezilen insanlar arasında radikalleşme ve isyan doğrultusunda bir karşı-eğilim yaratır (bakınız **Kısım J**).

Son bir nokta. "Kendi başına bırakılma" arzusu sıklıkla iki farklı düşünceyi ifade eder - -kendi kendinizin efendisi olma ve kendi işlerinizi kendinizin idare etmesi arzusu; ve patronların ve toprak sahiplerinin mülkleri üzerinde daha fazla güce sahip olma arzusu. Ancak, bu gibi sahiplerin kendi mülkleri üzerinde uyguladıkları otorite aynı zamanda **bu mülkü kullananlar üzerinde** de uygulanmaktadır. Bu nedenle, "kendi başına bırakılma" tasarımı sınıf bölünmeli ve hiyerarşik bir toplumda birbirine karşı iki yönü içinde barındırır. Açıktır ki anarşistler içsel olarak liberter olan bu ilk yöne karşı sempatiklerdir --kendi yaşamını kendi istediğin şekilde idare etme arzusu--, ancak bizler ikinci yönü ve yönetilenin çıkarlarını yalnızca iktidardakilerin çıkarlarına terk eden her anlayışı reddediyoruz. Aksine, kendileri üstündeki otoriteye sahip olanları mümkün olduğunca denetleyerek etkileri altına almak yönetilenlerin çıkarıdır --belirgin nedenlerle.

Bu nedenle, çalışan insanlar, patronların "kendi başlarına" bırakılma yetilerini **kısıtladıkları** ölçüde az ya da çok özgürdür. Anarşistlerin kapitalist toplum içindeki amaçlarından birisi iktidardakilerin kendilerine tabi olanlara karşı otoritelerini uygulamak üzere "kendi başlarına" bırakılmamalarını **sağlamaktır**. Dayanışma, doğrudan eylem ve işyeri/topluluk örgütlenmesini, --bu gibi otoriter toplumsal ilişkileri ilk ve son defa tahrip edeceğimiz zamana kadar-- devletin, kapitalistlerin ve mülk sahiplerinin otoritesine müdehale etmenin araçları olarak görüyoruz.

Bu nedenle anarşistler "laissez-faire" teriminden hoşlanmazlar --sınıflı bir toplumda bu ancak ("tarafsız bir şekilde" mülkiyet haklarını dayatmak sloganı altında ve böylece de **bunlardan kaynaklanan gücü** [dayatarak]) güçlü olanın işçi sınıfına karşı korunması anlamına gelebilir. Ancak "kendi başına bırakılma" arzusunda ifade edilen liberter [olan] diğer görüşün tamamen farkındayız. Kapitalist toplumun bu arzuyu neden asla yerine getiremeyeceğini --hiyerarşik ve rekabetçi doğasıyla sakatlanmıştır-- ve bu arzunun bir azınlığın çoğunluk üstündeki iktidarını genişletmenin bir aracına haline nasıl getirildiğini tartışmamızın sebebi de bu zaten.

Çeviri: Anarşist Bakış

Kaynak: "[B.4 How does capitalism affect liberty?](#)", Anarşist Sıkça Sorulan Sorular